

БУРОВА Т. А.

д. е. н., професор
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського
kafedra_obliky@ukr.net

СТРУКТУРА МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ АУДИТУ В УМОВАХ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

В статті проведено окремі дослідження проблем аудиту, діагностування економічної стійкості підприємств промисловості в умовах мінливості внутрішнього і зовнішнього середовища. Описані структура міжнародних стандартів аудиту, система основних принципів моніторингу реалізації стратегічного плану розвитку економічних систем, об'єктивна необхідність проведення аудиторського контролю, який сприяє достовірному і повному інформаційному забезпеченню в розрізі організаційних структур підприємств, а також концептуальна основа завдань із надання впевненості по аудиту.

Ключові слова: міжнародні стандарти аудиту, моніторинг, управління, концептуальна основа.

БУРОВА Т. А.

д. э. н., профессор
Николаевский национальный университет имени В. А. Сухомлинского
kafedra_obliky@ukr.net

СТРУКТУРА МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ АУДИТА В УСЛОВИЯХ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНИЯ

В статье проведены отдельные исследования проблем аудита, диагностики экономической устойчивости предприятий промышленности в условиях нестабильности внутренней и внешней среды. Описаны структура международных стандартов аудита, система основных принципов мониторинга реализации стратегического плана развития экономических систем, объективная необходимость проведения аудиторского контроля, которая способствует достоверному и полному информационному обеспечению в разрезе организационных структур предприятий, а также концептуальная основа заданий по предоставлению уверенности в аудите.

Ключевые слова: международные стандарты аудита, мониторинг, управление, концептуальная основа.

BUROVA T. A.

doctor of economical sciences, professor
Nicholaev National V. Sukhomlinsky University
kafedra_obliky@ukr.net

STRUCTURE OF INTERNATIONAL STANDARDS IN THE AUDIT OF STRATEGIC MANAGEMENT

The paper conducted a separate study audit problems, diagnose the economic sustainability of the industry in an unstable internal and external environment. Describes the structure of international auditing standards, the basic principles of the system of monitoring the implementation of the strategic plan for the development of economic systems, the objective need for audit control, contributes to reliable and complete information support in the context of organizational structures of enterprises, as well as a conceptual framework to provide assurance tasks of the Audit.

Keywords: international standards on auditing, monitoring, management, conceptual framework.

Постановка проблеми. При проведенні етапів моніторингу і діагностики діяльності підприємств промисловості України виникає об'єктивна необхідність проведення аудиторського контролю, який сприяє достовірному і повному інформаційному забезпеченню в розрізі організаційних структур підприємств.

Міжнародні стандарти контролю якості аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг [2] мають суттєві відмінності проти раніше виданих за структурою, а також характеризуються достатньо високим науковим рівнем обґрунтування. Вони є новітнім

поколінням стандартів аудиту, в яких основна увага приділена обґрунтуванню і забезпеченню належного рівня впевненості аудиторських висновків для користувачів. Тому, на нашу думку, доцільним є дослідити дані Стандарти окремо, з метою визначення їх впливу на формування основ науки про діагностику діяльності підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розробку проблем формування моніторингово-діагностичних систем в управлінні діяльністю підприємств зробили вітчизняні та закордонні вчені-економісти: К.В. Алексєєв, Н.В. Алексєєнко, І.І. Бєлий, Ф.Ф. Бутинець, О.Г. Бодров, І.В. Брянцева, І.Р. Бузько, Н.М. Вєтрова, В.В. Вітлінський, С.Ф. Голов, В.М. Гончаров, П.В. Єгоров, А.І. Ковальов, Л.В. Максимова, Ю.П. Маркін, Л.О. Мармуль, Т.І. Олійник, В.Ш. Рапопорт, І.І. Савєнко, Г.В. Савицька, І.Г. Сокиринська, В.І. Топіха, Т.А. Шатунова та інші науковці.

Наукові розробки вказаних вчених сформувавши теоретичний і методологічний базис формування моніторингових систем у механізмі управління підприємством. Водночас низка важливих питань, пов'язаних з методичними підходами аудиту, механізмами, процедурами та організаційно-економічними відносинами у процесі моніторингу і діагностики діяльності підприємств потребує поглиблених досліджень [4].

Складність і недостатня розробленість проблеми та необхідність підвищення ефективності управління діяльністю підприємств промисловості викликає необхідність її вивчення і визначає вибір мети і постановку завдань дослідження.

Метою статті є дослідження структури міжнародних стандартів аудиту, в тому числі концептуальні основи завдань з надання впевненості, а також використання принципів моніторингу управління економічними системами промисловості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міжнародним стандартам контролю якості аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг [2] притаманні суттєві структурні відмінності порівняно з раніше виданими Стандартами. Зокрема вони містять Міжнародні стандарти аудиту (МСА 100-999), Міжнародні стандарти завдань з огляду (МСЗО 2000-2999), Міжнародні стандарти завдань з надання впевненості (МСЗНВ 3000-3999), Міжнародні стандарти супутніх послуг (МССП 4000-4999) (рис. 1).

МСА визначено Концептуальні основи міжнародних стандартів аудиту, які розмежовують на основі трьох критеріїв між аудитом і супутніми послугами: природи впевненості, яку висловлює аудитор, порівняльного рівня впевненості, з яким аудитор підтверджує твердження менеджерів, потреби залучення кваліфікованого аудитора, враховується також відмінність, що наявна між природою негативної та позитивної впевненості. Різноманітність природи впевненості аудитора є базисом різних за характером і змістом процесів аудиту. Дану вимогу враховано у Міжнародній концептуальній основі і передбачено для аудиту, якому притаманна позитивна гарантія висновку аудитора, власні завдання стосовно надання обґрунтованої впевненості, для огляду, якому притаманна негативна гарантія твердження аудитора – чіткі завдання з надання обмеженої впевненості; для супутніх послуг, де взагалі впевненість не передбачено, – також чіткі завдання.

Міжнародною концептуальною основою завдань з надання впевненості описано:

- мету завдання;
- складові завдання з надання впевненості;
- зміст завдання, на який поширюється дія Міжнародних стандартів завдань з огляду (МСЗО), Міжнародних стандартів завдань з надання впевненості (МСЗНВ), Міжнародних стандартів аудиту (МСА);
- критерії для професійних аудиторів, інших осіб, Ради з Міжнародних стандартів аудиту та надання впевненості (РМСАНВ) при розробці МСЗНВ, МСЗО та МСА.

Структуру Міжнародної концептуальної основи завдань з надання впевненості характеризує рисунок 2.

Концептуальною основою передбачено, що аудитор виконує завдання щодо формування безпосереднього висновку, а також з надання обґрунтованої і обмеженої впевненості. Мета завдання з надання обґрунтованої впевненості полягає у зменшенні

ризик завдання з надання впевненості до прийняттого низького рівня за обставин завдання як базису для позитивної форми висновку аудитора. Мета завдання з надання обмеженої впевненості полягає у зменшенні ризику завдання щодо надання впевненості до рівня, який є відповідним обставинам завдання (проте цей ризик є більшим, порівняно із завданням з надання обґрунтованої впевненості) як бази для негативної форми звіту (висновку) аудитора. Обставини завдання визначаються характеристиками предмета, критеріями оцінювання, потребами користувачів, характеристиками відповідальної сторони тощо.

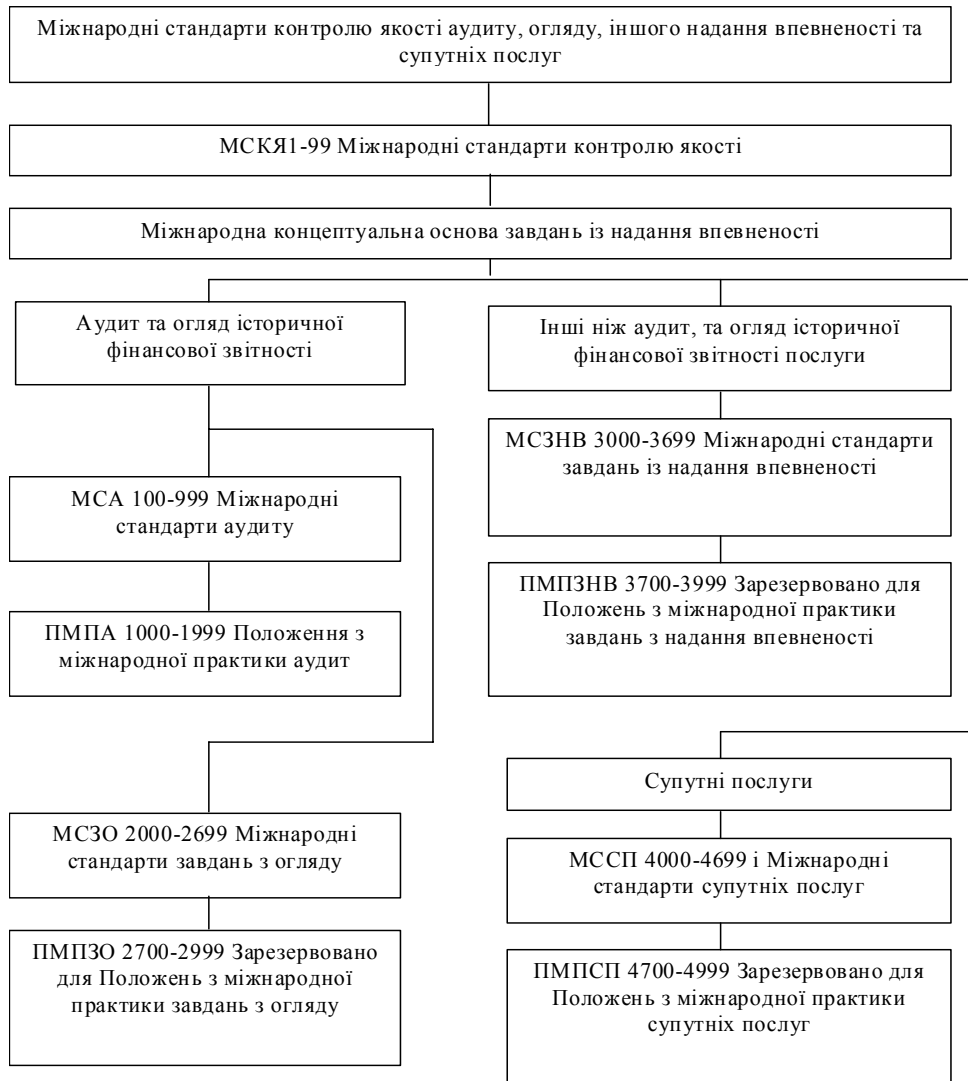

Рис. 1. Міжнародні стандарти контролю якості аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг

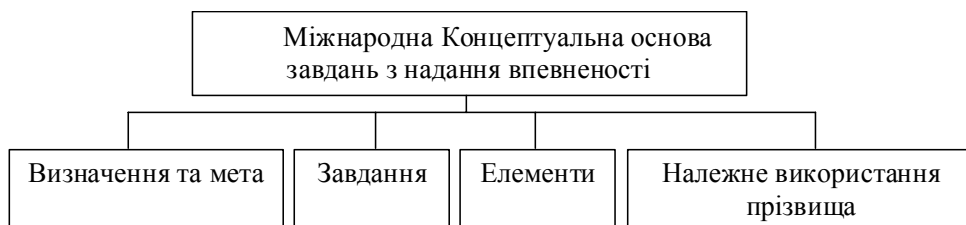

Рис. 2. Структура системи Міжнародної концептуальної основи завдань з надання впевненості

Основними складовими Міжнародної Концептуальної основи завдань з надання впевненості є такі:

- 1) предмет аудиту;
- 2) тристоронність відносин між аудитором, відповідальною стороною та користувачами;
- 3) обґрунтовані критерії;
- 4) відповідні докази;
- 5) висновок з надання впевненості, який за формою відповідає завданням щодо надання обґрунтованої з надання обмеженої впевненості [2].

Сучасний етап розвитку економіки України вимагає нових підходів до її управління. Посилення конкуренції, боротьба за ресурси і якість життя населення ставлять державні й місцеві органи влади перед необхідністю вироблення особливого підходу до організації управління промисловими економічними системами.

Важливе місце тут займає стратегічне планування, яке стало розповсюдженим механізмом організації управлінської діяльності. Разом з тим існуюча організація стратегічного управління вимагає подальшого вдосконалювання й концептуального опрацювання, особливо в частині реалізації планів. Необхідне постійне коректування стратегічних планів у зв'язку з мінливими зовнішніми й внутрішніми умовами й факторами розвитку. І тут важливим елементом виступає моніторинг, який є найважливішим інструментом організації управління, дає можливість виявити існуючі або потенційні проблеми, скорегувати управлінські рішення.

На сьогоднішній день немає єдиного підходу до методології й методики моніторингу управління економічних систем промисловості. Відсутня налагоджена система збору інформації, її обробки й оцінки, зворотного впливу. Ці недоліки приводять до того, що дотепер немає уніфікованої методики моніторингу реалізації стратегічних планів. Наявні на сьогоднішній день її окремі елементи націлені на збір і аналіз одиначної статистичної інформації. Але як показує практика, цього не досить. Для оцінки стану й ухвалення рішення з коректування стратегії розвитку промислових економічних систем необхідна більш повна й різноманітна інформація кількісного і якісного характеру, що дає цілісне уявлення про її розвиток [3].

Узагальнення закордонного й вітчизняного досвіду стратегічного планування й управління розвитком економічних систем різних рівнів дозволило сформулювати необхідні принципи, що забезпечують високий рівень його ефективності: системності, «внутрішнього середовища», вибіркової, стійкості розвитку, безперервності, «зворотного зв'язку» та наслідування [1].

Важливий елемент механізму реалізації принципу «зворотного зв'язку» являє собою моніторинг, що забезпечує можливість зіставляти поточну діяльність і результати кожного конкретного етапу стратегічного управління для їх корегування.

Моніторинг у стратегічному управлінні впливає на всі елементи даного процесу, за допомогою зворотного зв'язку й одержання інформації, що необхідна для функціонування всієї системи управління реалізацією стратегічного плану (рис. 3). Основне призначення моніторингу – через отриману інформацію оцінити процеси, що відбуваються в економічній системі, відповідно до прийнятої стратегії розвитку й внести необхідні корективи в її елементи.

Моніторинг здійснюється з використанням різних методів збору, обробки, аналізу й представлення інформації. Джерелами моніторингової інформації можуть виступати результати спостережень, опитувань, вимірів, статистична інформація. Конкретні методи одержання й роботи з інформацією визначаються характером об'єкта й предмета моніторингу.

Для кожного виділеного об'єкту моніторингу повинна бути розроблена система показників і індикаторів, а також стабільна схема, за якою через певний період часу повинне повторюватися його проведення. Це необхідно для спостереження за об'єктом у динаміці. Результати й висновки моніторингу, в тому числі і аудиту, являють собою аналітичну основу для прийняття управлінських рішень і внесення необхідних коректувань у спочатку сформульовані стратегічні цілі соціально-економічного розвитку.

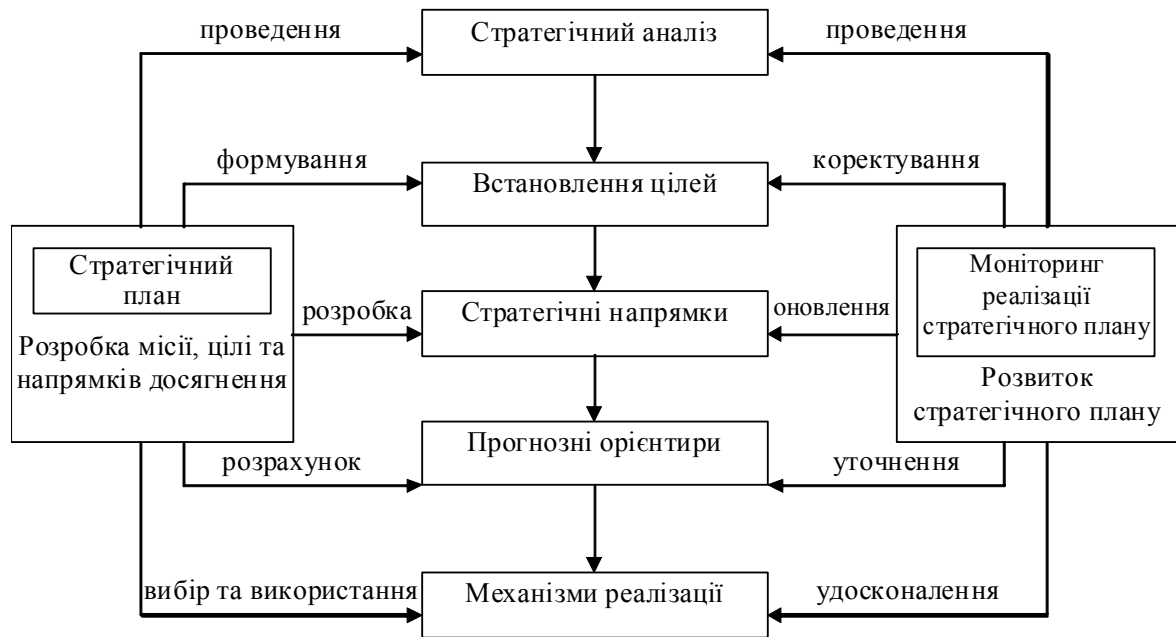

Рис. 3. Елементи стратегічного управління розвитком економічної системи, місце й функції в ньому моніторингу

Реалізація стратегічного плану неможлива без фінансових ресурсів. Збільшення податкових надходжень у бюджет залежить від роботи місцевої економіки, для підвищення ефективності якої необхідне створення умов для успішного розвитку промисловості, формування інноваційного потенціалу, залучення інвестицій і всебічної допомоги суб'єктам підприємництва.

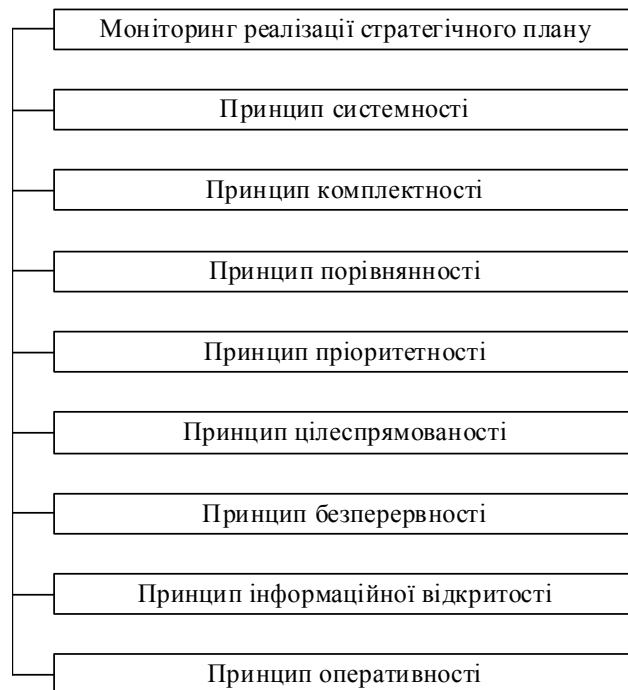

Рис. 4. Основні принципи моніторингу реалізації стратегічного плану розвитку економічних систем

Для того, щоб оцінка була всебічною й об'єктивною нами пропонується система принципів (рис. 4), якими необхідно керуватися при проведенні моніторингу:

- системності – основний принцип, у вирішальному ступені визначає зміст всіх інших

принципів, а також формування методології вирішення проблеми в цілому; він передбачає розгляд і оцінку розвитку елементів економічного комплексу у взаємозв'язку із системами більш високого рівня (регіон) з урахуванням внутрішніх і зовнішніх факторів, врахування зворотних впливів;

- комплексності, що дозволяє одержати всебічну інформацію про розвиток економічної системи шляхом збору й аналізу не тільки статистичної, але й соціологічної інформації;
- цілеспрямованості – орієнтація на вирішення конкретних управлінських завдань, які у свою чергу ведуть до реалізації цілей намічених у стратегічному плані;
- пріоритетності, що дозволяє акцентувати аналіз на ключових напрямках і проблемах;
- порівнянності, що дозволяє отримані оцінки порівнювати з ретроспективою, що дає важливе уявлення про розвиток економічної системи щодо базового стану, і дозволяє розраховувати інтегральні коефіцієнти для порівняння з іншими підприємствами і галузями близькими по специфіці функціонування;
- безперервності – постійне відстеження з певним інтервалом основних параметрів руху економічної системи на всьому протязі реалізації стратегічного плану;
- інформаційної відкритості, що робить всі результати досліджень і спостережень доступними для керівників і працівників; це дозволяє втягнути колектив в процес реалізації стратегічного плану, а також одержати більш велику й детальну інформацію для коректування стратегічного плану;
- оперативності, що дозволяє швидко переробляти й видавати інформацію з метою можливості прийняття негайних управлінських вирішень, якщо того вимагає складна економічна ситуація.

На підставі перерахованих вище принципів моніторингу повинна ґрунтуватися концепція моніторингу реалізації стратегічного плану.

Висновки з даного дослідження. У цілому міжнародні стандарти аудиту та концептуальна основа завдань із надання впевненості має значний вплив на формування і подальший розвиток науки про моніторингову діагностику діяльності підприємств.

Узагальнення закордонного й вітчизняного досвіду управління розвитком економічних систем різних рівнів довело, що моніторинг, в тому числі аудит, являє собою ключовий елемент механізму реалізації принципу «зворотного зв'язку» у стратегічному управлінні, який забезпечує можливість зіставляти поточну діяльність і результати кожного конкретного етапу стратегічного управління для їх корегування. Моніторинг у стратегічному управлінні впливає на всі елементи даного процесу, за допомогою зворотного зв'язку й одержання інформації, що необхідна для функціонування всієї системи управління реалізацією стратегічного плану.

Список використаних джерел

1. Белый И.И. Управление экономической устойчивостью промышленного предприятия [Электронный ресурс] / И.И. Белый // Устойчивое развитие и целостность экономических систем : материалы интернет-конференции, 21–30 ноября 2005 г. – Режим доступа : <http://www.eaphes.ru>.
2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг : частина 1, 2 / [пер. з англ. : Ольховікова О.Л., Селєзньов О.В., Зєніна О.О., Гик О.В., Біндер С.Г.]. – К. : МФБ і АПУ, 2010. – 1250 с.
3. Савчук В.П. Диагностика предприятий: поддержка управленческих решений / В.П. Савчук. – М. : Бином. Лаборатория знаний, 2004. – 175 с.
4. Шатунова Т.О. Дослідження сутності поняття економічна діагностика промислового підприємства / Т.О. Шатунова // Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. – 2009. – № 1 (33). – С. 190–195.